

1253

L'ham

(ALDC, VIII, 1753. L'ham)

Ham, “peça de metall corbada que, penjada d'un fil i proveïda d'esquer, serveix per a pescar” (DIEC, definició que substitueix l'anterior de “croc petit de ferro [...]” [DGJ, 1932]), és un der. del llat. HAMUS, doc. des del s. XIII (cf. oc. *am*, it. *amo*), amb la var. sintagmàtica *ham de ganxet* 161 i la diminutiva *hamet*, pròpia del val., que tendeix a l'ús de diminutius lexicalitzats (152, 156, 183) a voltes convivents amb el mot simple (*hamet/ham* 159, 174); classes d'*ham*: *de menut* 154, *de congre* 154, *de boga* 154, *de sorellet* 154; dita: “pescador d'ham, pescador de fam” 61. *An[θ]uelo* 87, 93, 94, 100, 137-139 (var. *lan[θ]uelo* 108) és pres del cast. amb un nucli que és el mateix de HAMUS sufixat, *HAMICEŎLUS, i que coneix la var. *ansuelo*, amb sigmatisme de [θ], que, a partir de la forma amb article aglutinat (*lansuelo* < *l'ansuelo*) i palatalització de la *l*-inicial, va donar *llansuelo* 125, com en LÖCU > *lloc* o en el vulgar *llògic* < *lògic*; una adaptació catalana radical és *anzol* 190, basada en el model d'equivalència cast. *buñuelo* = cat. *bunyol*, etc. El cast. ant. *amo* ha vist afavorida la seva

substitució per *anzuelo*, probablement a causa de l'homonimització d'aquell mot amb el significat de ‘senyor, amo’.

Ganxet (o *ganxet de pescar* 27, 48) és un dim. de *ganxo* 160, d'origen preromà (< *GANSKIO-, *GANKIO-), motivació basada en la idea de ‘enganxar (el peix)’.

Tenen escassa localització *cullereta* 24, 98, dim. de *cullera* (< llat. vg. COCHLEARIA, der. de COCHLEA ‘cargol, petxina’), potser per extensió metonímica de *cullereta*, varietat de *potera* ‘cos de plom amb un conjunt d'hams’ (Llorca, 2000: 84); i *ferret* 176, dim. de *ferro* (< FĒRRUM), resultat d'una metonímia de ‘matèria’ per ‘objecte’.

A notar els mots en relació *desempescar* 5, “llevar un peix de l'ham o d'altre ormeig amb què s'ha pescat” (DCVB), *pixcar al robo* 163, “es posa l'àncora quan l'ham no resulta”. Des d'un punt de vista geogràfic, *ham* és pràcticament un mot pancatalà, amb intrusió del perifèric cast.-arag. *ansuelo* i de l'innovat *ganxet*, propi sobretot de poblacions interiors. *Ham* és l'únic mot normatiu des del DOrt, 1917.

